

În *Capitolul Verbul* (p. 204—331), căruia îi acordă o atenție specială, autoarea tratează temele și clasele verbale, insistând asupra derivării, în mod deosebit, la verbele de clasa a III-a. La flexiunea verbală, la fiecare timp în parte se prezintă mai întâi tabelul terminațiilor, urmate de exemple și de explicații în legătură cu originea terminațiilor. Și în cadrul verbului se remarcă preocuparea autoarei de a-l prezenta comparativ cu alte limbi indo-europene. Astfel, prezentul verbului *кати* (p. 267) și al verbului *крати* (p. 269) sînt expuse alături de formele respective din alte limbi indo-europene. Merită să fie menționat faptul că pentru a releva folosirea aoristului simplu și a celui sigmatic nou, autoarea prezintă paralel un fragment din *Codex Zographensis*, în care apare aoristul simplu, și fragmentul respectiv din *Codex Marianus*, în care predomină aoristul sigmatic nou (p. 283—284).

Lucrarea se încheie cu o crestomație de texte (p. 343—354).

Trebuie relevată grija autoarei de a expune la fiecare parte de vorbire, și în special la verbe, modul de formare a cuvintelor.

Bazat pe o informație bogată, manualul prezintă un material ilustrativ judicios sistematizat; expunerea se îndreaptă pe de-o parte spre limbile slave moderne pentru a releva evoluția lor paralelă, iar pe de altă parte spre alte limbi indo-europene vechi spre a explica anumite forme din slava veche.

Pe lângă reale merite științifice, manualul conține unele afirmații care, după părerea noastră, sînt susceptibile de obiecții. Asupra unora dintre acestea și asupra unor scăpări ne vom opri în cele ce urmează.

Astfel, capitolului de fonetică i se acordă o atenție specială și chiar în cadrul morfologiei, în special la verbe, se revine la unele probleme de fonetică. De asemenea, constatăm că în cadrul foneticii există preocuparea de a prezenta noțiuni de fonetică comparată și expunerea se îndreaptă ades spre limbile slave moderne, pentru a releva evoluția paralelă a acestora; dar această preocupare apare izolat în cadrul morfologiei.

Problema bazei dialectale a slavei vechi este tratată prea succint (în comparație, de pildă, cu problema celor două alfabet) și fără reliefarea argumentelor principale. De asemenea adjectivul este expus foarte sumar.

Manualul ar fi fost mai complet dacă ar fi avut un capitol despre lexic, în care să se releve și împrumuturile (nu numai derivarea anumitor părți de vorbire inclusă în morfologie), un capitol de sintaxă în care să se sublinieze trăsăturile specifice și unele noțiuni despre redacțiile slavone, prin care se întregeste imaginea slavei vechi.

În ceea ce privește monumentele de limbă slavă veche, Besedina-Nevezorova afirmă că cel mai vechi monument de limbă scris în alfabet chirilic și datat este inscripția funerară a țarului Samuil (p. 14), afirmație care nu mai corespunde realității deoarece săpăturile arheologice din ultimii 15 ani din Bulgaria și din țara noastră au scos la iveală inscripții importante anterioare acesteia¹.

În domeniul foneticii, pentru reliefarea anumitor procese fonetice, printre numeroasele exemple citate, autoarea se oprește și la unele cuvinte din slava comună (reconstituite), cum ar fi **olbъdъ*, **orkyta*, **olnъ*, **ols* (p. 56), **krъts* (p. 60), **plъts* (p. 61) etc., care, deși s-au păstrat în unele limbi slave moderne, nu sînt atestate în limba slavă veche și credem că autoarea trebuia să se refere numai la acele forme care apar în textele slave vechi. De asemenea, exemple de forme neatestatate în slava veche apar și la prezentarea alternanțelor, ceea ce nu ușurează de loc expunerea.

La tratarea flexiunii temei în *-o/ *-jo autoarea nu face nici o mențiune despre categoria subgenului animat, specifică substantivelor masculine, iar acuzativul singular al substantivelor *рѣка* (p. 132), *дрѣво* și *кѣнака* (p. 134) apare identic cu al nominativelor respective. Totuși, la prezentarea temei în *-r Besedina-Nevezorova scrie «în limba slavă veche, cu sens de acuzativ, adeseori se folosește forma genitivului (obișnuit în asociere cu genitivul-acuzativ al temei în *-o)» (p. 169). Credem că această mențiune, chiar așa sumară, era mai indicat să fie inclusă în prezentarea declinării substantivelor cu tema în *-o.

În ceea ce privește expunerea adjectivului, menționăm că autoarea afirmă că gradul comparativ se formează cu sufixul -*ъшу* (p. 192), deși în general se consideră că sufixul este -*ъс* —². Considerăm că era indicat să se menționeze și formarea gradului superlativ. De asemenea printr-o eroare, în locul masculinului *пълнъ* din limba bulgară, ca corespondent al slavului vechi *пълнъ* apare forma de neutru *пълно* (p. 59).

¹ Vezi recenzia precedentă la A. Zăcordonet, *Curs de limbă slavă veche*, București, 1963, în acest volum, p. 556, notele 1—5.

² Vezi de pildă: A. Leskien, *Handbuch der Altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache*, Heidelberg 1922, p. 89. St. S. Iosifski, *Gramatyka języka starosłowiańskiego (starobułgarskiego)*, Varșovia, 1950, p. 76; A. M. Selișcevič, *Старославянский язык*, t. II, Moscova, 1952, p. 132; K. Mircev, *Старобългарски език*, Sofia, 1954, p. 51.